

ANARKO-PRİMİTİVİST DELÜZYONLAR

Murat Çağiltay

Ted K

Yönetmen: Tony Stone

Senaryo: Gaddy Davis, John Rosenthal, Tony Stone

Görüntü Yönetmeni: Nathan Corbin

Oyuncular: Charlto Copley, Drew Powell, Christian Calloway

2021 / 122' / ABD

Amerika'nın en yüksek güvenlikli federal hapishanesidir Kolorado'daki ADX Florence Cezaevi; uyuşturucu kralı **El Chapo**, el-Kaide liderlerinden **Memduh Mahmud Salim**, Oklahoma bombacısı **Terry Nichols**, altmıştan fazla insanı öldüren seri katil **Michael Swango**, Boston Maratonu bombacısı **Cevher Tsarnayev**, tarikat lideri ve çocuk istismarcısı **Dwight York**... gibi en tehlikeli, en korkunç kabul edilen mahkumlara ev sahipliği yapar. Fakat saydığımız isimlerden hiçbiri bu cehennem benzeri hapishanenin "süper starı" değil, çünkü felsefe ve suç tarihinin en marjinal karakterlerinden, geçtiğimiz haziran ayında, seksen bir yaşında ölen **Theodore John Kaczynski**'nin hücresi de ADX Florence'teydi.

On yedi yıl boyunca çeşitli yerlere bombalar göndererek üç kişiyi öldürmüş, yirmi üç kişiyi yaralamıştı **Kaczynski**. Bütçesi elli milyon dolara varan, Amerikan tarihinin en büyük insan avı neticesinde, 1996 yılında yakalanana kadar dünya onu "Unabomber" ("university and airline bomber") mahlasıyla biliyordu. Gizemi çözülene dek hakkında türlü teoriler ortaya atılmıştı, örneğin yakalanamayan seri katil Zodiac'ın Unabomber olabileceği düşünülüyordu.

Montana Ormanlarında Bir Bombacı Anarşist

Bir kült figüre, popüler kültür ikonuna dönüşüp sinemayı da etkiledi **Kaczynski**. Bombalarının üzerine “FC” (Freedom Club) diye imza atıyor, eylemlerini bir anarşist örgütün saldırıları gibi gösteriyordu; bir yeraltı dövüş kulübünün anarşist örgüte evrilerek banka merkezlerini bombalayıp modern kapitalizmi kaosa sürüklemesini ve liderinin şizofrenisini anlatan *Fight Club* (1999) filmine ilham verdi böylelikle. *Mission: Impossible – Fallout* (2018) filmindeki Solomon Lane karakteri de **Kaczynski**'den esinlenilerek yaratıldı. Birçok anlatıda (mesela şizofren bir vigilante hacker'ı konu alan *Mr. Robot* dizisinde) karşımıza çıkan o “kapüşonlu anarşist” imajı da **Kaczynski**'nin medyada yıllarca dolaşan robot resminin Amerikan kültürel hafızasından bir yansıması aslında. *Manhunt* dizisinin ilk sezonu onun nasıl yakalandığını anlatan bir gerçek suç polisiyesi ve Unabomber'ı bulmak için FBI'ın dilbilim incelemelerine odaklanışını, soruşturmanın kriminoloji tarihindeki önemini gösteriyor; fikirleri ve üslubunu fark eden yengesi şüpheleniyor **Kaczynski**'den. 2021 yapımı bağımsız film *Ted K* ise meselenin polisiye tarafını da, on yedi yıllık sürecin öncesi ve sonrasını da dışarıda bırakarak **Kaczynski**'nin ormandaki vahşi yaşamına, hezeyanlarına, öfkesine ve düşüncelerine eğiliyor, karakterin derinine inen bir portre arz ediyor.

167 IQ puanıyla bir matematik dehası **Kaczynski**. On altı yaşındayken Harvard Üniversitesi'ne burslu giriyor, Michigan Üniversitesi'nden kuramsal matematik doktorası alıp Kaliforniya Üniversitesi'nde hocalık yapıyor ama bir süre para biriktirdikten sonra istifa ediyor ve hayatının *Ted K*'de anlatılan dönemi başlıyor.

Modern dünyayı reddederek, ilkel koşullarda yaşamak için Montana'daki ormanlık Rocky Dağı'nda, en yakın komşusuna bir mil mesafede, elektrik ve suyun olmadığı, üç metreye üç buçuk metrelik bir ahşap kulübeye yerleşiyor. Patates ekerek, balık tutarak, tavşan avlayarak besleniyor. Bazen kasabada iş bulup kısa süre çalışıyor, genellikle annesi ya da kardeşinden ona para göndermelerini istiyor. Bombalar imal edip hedeflerine post alıyor, "Sanayi Toplumu ve Geleceği" adlı manifestosunu yazıyor. Vahşi doğada yaşamın püf noktalarını anlatan kitapların yanı sıra, daha etkili bombalar yapabilmek için kimya kitapları, ayrıca politika ve felsefe yazıları okuyor; Fransız anarşist filozof **Jacques Ellul**'un teknoloji karşıtı fikirlerini beğeniyor. Kütüphanede yaptığı araştırmalarla seçiyor hedeflerini; kütüphanecinin oğluna matematik öğretiyor. Bombalı paketlerini göndermek için şehre inip otellerde kalıyor, umumi tuvaletlerden kıl toplayıp paketlerine koyarak verdiği DNA örnekleriyle FBI'ı yanıltıyor... Film boyunca bu rutinlerinden kesitler seyrederiz **Kaczynski**'nin. Yakalanmasını zorlaştırmıştı münzevi yaşamı, bulunamıyordu çünkü onu görüp şüphelenerek ihbar edecek insanlardan, güvenlik kameralarından, kent hayatından uzaktaydı. (Yakalandıktan sonra da kimseyle görüşmeyen **Kaczynski** sadece iki kişiyi kabul etti; anarko-primitivist filozof **John Zerzan** ve kendisiyle yapılabilen tek röportaj için de "Earth First!" adlı, çevreci bir yayının editörü olan **Theresa Kintz**.) **Ted K**, **Kaczynski**'nin ilk bombalarını yaptığı günlerde başlıyor, yakalanmasıyla bitiyor ve ADX Florence'in dışarıdan bir görüntüsüyle kapanıyor.

Kaczynski'nin yaşadığı yerde, onun yirmi beş yılını geçirdiği arazide, dolaştığı patikalarda yapılmış çekimler. İç ses replikleri de günlüğü ve manifestosundan, kendi yazdığı cümleler. LC Smith & Corona daktilo gibi ayrıntılardan anlıyoruz ki **Ted K**'in gerçeklere uygunluğu için dersine iyi çalışmış, **Kaczynski**'ye dair her şeyi araştırmış **Tony Stone**; karakterin modern dünyayı nasıl gördüğünü, sanrılarını sinemasallaştırmış. **Neill Blomkamp** filmlerinin yıldızı **Sharlto Copley**'nin oyunculuğuyla da güçlenmiş bir portre.

Pastoral Cennete Makineler, Kaczynski'ye ise Hezeyanlar Musallat Oluyor

Kar motoru sürenlerin ağır çekim görüntüleriyle, *giallo* filmlerini anımsatan bir müzikle açılıyor **Ted K**. Yazları ise motosikletçiler geliyor. Modern hayatı ormana getiren bu motorcuların evine balyozla saldırıyor, eşyalarını parçalıyor **Kaczynski**.

(Filmde gösterilmemiş ama küvete büyük tuvaletini de yapıyor.) Uçakların sonik patlamalarından korkuyor. Havayolu şirketi yöneticisi **Percy Wood**'u bomba göndererek yaralıyor 1980 yılında; uçakla gidecek bir postaya barometreli bomba koyduğu, uçak yükselince düşen barometre değerinin bombayı patlattığı bir saldırısı da var. Keresteci komşusunun ağaç keserken kullandığı makineleri robot canavarlar gibi algılıyor, içlerine talaş koyarak bozuyor onları, komşusunu zarara sokup iflas ettirmeye çalışıyor. Montana Elektrik Şirketi'nin ormana kimyasallar püskürtmesine öfkeleniyor, elektrik direğini baltayla kesiyor. Yol yapım çalışmaları ve hafriyat kamyonlarını da sanayileşmenin doğaya tecavüzü şeklinde, dünyayı istila etmiş uzay gemileri gibi görüyor. Bir bilgisayar mağazasının önünde bomba patlatıyor, ayrıca 1993'te, Yale Üniversitesi'ndeki bir bilgisayar bilimleri profesörüne bomba gönderiyor. (Unabomber'ı bulana bir milyon dolar ödül verileceğini açıklıyor FBI bu saldırıdan sonra.) Dağlarda sismik arama yapan, helikopterler dolaştırıp dinamitler patlatan Exxon petrol şirketi ormana zarar veriyor, dereyi kirletiyor; Unabomber'ın öldürdüğü ilk hedef de bir petrol şirketinin reklam müdürü oluyor. Kardeşi ve annesini aradığı ankesörlü telefon bazen çeyreklikleri yutunca çok sinirleniyor; telefonla konuşurken birileri onu dinliyormuş gibi hissediyor ama çevresinde kimse yok bu sahnelerde. Kütüphanedeki, seksen yaşlarında bir kadını kırklı yaşlarda gibi görüp flört ediyor, sonra hayalinde canlandırdığı bu sevgiliyle balık tuttıkları, bisiklet sürdükleri hezeyanlar yaşıyor. (Hayatı boyunca kadınlarla pek yakınlaşmamış **Kaczynski**. Kulübeye yerleşmeden önce mesela, kardeşinin yöneticilik yaptığı bir şirkette işe başlıyor, orada tanışıp hoşlandığı bir kadın onun hislerine karşılık vermeyince erotik şiirler yazıp duvarlara asıyor, işten atılıyor.) **Kaczynski**'nin teknoloji ve kadınlara dair delüzyonlarını gösterirken **David Lynch**'e yakınsayan bir üslup kullanıyor **Tony Stone**; ses kuşağı ve kamera hareketleriyle, yakın planlar ve ağır çekimlerle, rüya deneyimleri gibi izliyoruz. Hayalindeki sevgili de **David Lynch**'in etkilendiği ressam **Edward Hopper**'ın tablolarından çıkmış gibi hüzünlü, anaç, etine dolgun ve pin-up stilinde bir kadın.

Kaczynski'nin hezeyanları hukuken önemli ve tartışmalı. Yakalandıktan sonra avukatları akıl hastalığı savunmasıyla onu idamdan kurtarmaya çalışıyorlar, eylemlerinin yanlışlığını ayırt edemediğinin ispatlanması gerekiyor **Kaczynski**'nin ama manifestosu ve günlükleri gösteriyor ki insanlara zarar verdiğini bilerek göndermişti bombaları. *“Şiddetin sorunları çözmeyeceği söylenir ama bu doğru*

değil, tarih boyunca sık sık işe yaramıştır; bazı kişileri öldürmek istiyorum, tercihen bilim insanları, komünistler, patronlar ve yetkililer.” cümlesi filmde de geçiyor. Radikal İslamcı örgütleri destekliyor **Kaczynski**, modern hayata savaş açmalarını takdir ediyor.

Psikiyatrist **Sally Johnson** onunla yirmi saat görüştüktan sonra şizofreni teşhisi koyuyor ama mahkemeye çıkabileceğini, idam cezası alabileceğini ekliyor. Avukatları önce **Kaczynski**'nin akademisyenlik günlerinde çekilmiş, takım elbiseli, tıraşlı, bakımlı fotoğrafını, ardından da yakalandığı gün çekilen, yırtık kıyafetli, hırpani, saç sakalı karışmış fotoğrafını göstererek jüriyi sanığın delirdiğine ikna etmeye çalışıyorlar. Fakat **Kaczynski** aklının yerinde olduğunu söylüyor, delilik savunmasının kesinleştiği akşam intihara kalkışıyor, avukatlarını değiştirmek istiyor ama mahkeme bu talebini onaylamıyor. Suçlamaları kabul edip müebbet hapis cezası alıyor, idamdan kurtuluyor.

Kaczynski'nin hezeyanları psikiyatri için de önemli ve tartışmalı. Bebekken ağır bir hastalık geçiriyor, vücudunda izler çıkıyor, haftalarca hastanede kaldıktan sonra hiç gülmeyen, göz teması kurmayan bir bebeğe dönüşüyor, normalleşmesi de haftalar sürüyor. Annesiyle iletişim kuramayan bebeklerin savunma mekanizması olarak psikopati geliştirdiklerine dair bir teori var; acı ve travmaya dayanıklı hale gelirken empati ve vicdan duygularını kaybediyorlar. Çocukken üstün zekâsı nedeniyle üst sınıfa geçiyor **Kaczynski**; yeni sınıfındaki, ondan yaşça büyük çocuklar tarafından dışlanıyor, arkadaşsız, yalnız ve problemlili bir ergenlik geçiriyor. Harvard Üniversitesi'nde öğrenciyken bugün etik dışı sayılan bir deneye katılıyor; psikoloji bölüm başkanı **Henry Murray** saldırgan, aşağılayıcı sorularla

Kaczynski'yi strese sokuyor, siyaset felsefesi tartışıyorlar ama aslında onu travmatize etmeye çalışıyor. Murray'in geliştirdiği sorgu metotları işkence ve zihin değiştirmeye kişiyi psikolojik yönden çökerterek, direncini kırarak ondan bilgi almaya yarıyor. **Kaczynski** henüz 16-17 yaşlarındayken bu deneylere katıldığı için şizofrenisinin tetiklendiği düşünülüyor. 1962 yılında teknoloji ve modernite karşıtı fikirleri sertleşiyor, asosyalleşip içine kapanıyor. Üniversiteleri bombalama sebeplerinden biri de öğrencilik yıllarındaki kötü deneyimleri. **Kaczynski**'nin moderniteye savaş açması kişinin kendisinde peygamberlik benzeri bir büyük misyon gördüğü sanrıları; sanayileşmenin, ileri teknolojilerin her yeri ele geçireceği stresiyle yaşaması ise komplo, zehirlenme, kontrol edilme paranoyalarıyla boğuşulan zulüm sanrılarını örnekliyor.

Bir Filozofun Sinemasal Portresi

Bombaları ve hezeyanlarından ziyade filozofluğuyla da özel **Kaczynski**, radikal ama mantıklı tezlerle destekliyor saldırılarını. **John Zerzan** onun eylemlerini psikopatça, ama manifestosunu haklı ve hayranlık uyandırıcı buluyor. “Sanayi Toplumunu ve Geleceği”ni New York Times ve Washington Post’a, 1995 yılında, tehditle yayınlattığında vurguladığı endişeler bugün çok daha geçerli. **Kaczynski** teknolojinin büyük bir bağımlılığa dönüşüp hayatlarımızı kontrol etme, depresif bir toplum yaratma tehlikesine karşı henüz sosyal medya, akıllı telefonlar, yapay zekâ ve gelişmiş bilgisayar oyunları yokken uyarıyordu insanlığı. Dijital çağdaki ilerlememizle beraber her geçen gün netleşiyor öngörülerinin haklılığı.

Makineleşme arttıkça büyüyen işsizlik oranları, yüksek teknoloji kullanılan savaşlar, sağlığı bozulan nesiller ve doğa tahribatlarıyla...

“*Modern teknoloji, insanlığın başına gelen en büyük felakettir ve ilerlemesini desteklemek suçtur.*” cümlesini duyuyoruz **Kaczynski**'nin iç sesinden, film boyunca günlüğü ve manifestosundan bölümler okunuyor. Karakterle özdeşleşmemize izin vermiyor **Ted K**, onun çok tehlikeli bir akıl hastası olduğunu daima hatırlatıyor ama fikirlerinin haklılığını da göstererek bir denge yakalıyor. **Kaczynski**'nin ormandaki hayatını, büyüleyici tabiat görüntülerini seyrediyor, makinelerden rahatsızlık duyuyoruz. Doğa hassasiyeti biliniyor **Tony Stone**'un. Çektiği tüm filmler orman, dağ gibi yerlerde geçiyor ve tabiatla uyumlu yaşayan insanları anlatıyor; örneğin **Peter and the Farm** belgeseli (2016). Karısı (The Smashing Pumpkins ve Hole gibi rock gruplarının eski bas gitaristi) **Melissa Auf der Maur**'la çektikleri, 2009 yapımı bir kısa film var mesela **Out of Our Minds** isminde, orada da ağaçların kesilirken kanamasıyla, sürrealist sahnelerle vurguluyorlar doğa katliamlarını. Karı koca beraber işlettikleri sanat merkezinde karşı kültür sanatçılara, anarşist yaratıcılara yer veriyorlar. Yani içselleştirebildikleri, düşünsel ve duygusal yönden samimi bağ kurabildikleri bir film **Ted K**; eylemlerini onaylamasalar da eleştirilerine katılıyorlar **Kaczynski**'nin.

